

Een terugreis naar de toekomst

Vandaag mag ik hier, bij ons Indisch monument staan, waar wij állen kunnen samenkomen om onze vaders, moeders, zusje, broer en vriend te gedenken. In stilte in gesprek te zijn met hen, die wij tè vroeg verloren door menselijk geweld. Samen stil staan bij wat voorbij is maar dat ons leven getekend heeft.

Onmiddellijk denk ik terug aan dat kleine monument op Sumatra. Vorig jaar brachten enkelen onder ons dit monumentje naar de plaats waar eens ons vrouwenkamp was: Bangkinang. Als jongste generatie een eerbetoon aan onze ouders in een ver, maar vertrouwd land.

De belangrijke dorps- en districtshoofden kwamen de ceremonie openen. Het bleek ons dat zij niets wisten van de massale internering van de belanda's door de Japanners. Wij wisten wél van hun Romusha's. Hun gezichtsuitdrukking zei meer dan woorden: hoe zij zich erkend voelden in hùn historie. Wederzijdse erkenning voor wat hèn en óns was aangedaan. Ons verhaal kwam in de plaatselijke krant. Voor hen was het geschiedenis én actueel nieuws. Zij spraken de hoop uit dat deze geschiedenis, op het monument verwoord door naamplaten en plattegrond, meer toeristen naar hun arme district zal trekken. Samen op de foto.

Een terugreis naar de toekomst Verleden Heden En Toekomst Werden dáár in dialoog verbonden.

Inmiddels zijn veel van onze ouders overleden. Wij herdenken hen, die koste wat kost trachtten te overleven en ons, kinderen, tot op de laatste ademtocht hebben proberen te beschermen. Wij brengen een eerbetoon aan hen, die ondanks hun volhardende doch machteloze strijd, de ontberingen niet hebben overleefd.

Ik denk..... aan de vaders in de kampen.

Ik denk..... aan hen, die door de Japanner krijgsgevangen werden gemaakt.

Zonder enige vorm van proces, in afzondering, onder erbarmelijke omstandigheden, doorstonden zij de martelingen. Zij wisten dat zij geëxecuteerd zouden worden vanwege het verzet dat zij pleegden. Zij hielden tot het uiterste vol.

Ik denk..... aan hen die bij transport per schip getorpedeerd werden. Als ratten in de val. Zij vonden hun levenseinde in de golven van Straat Malakka, Straat Soenda, of Formosa.

Ik denk..... aan onze moeders. Hun zorg. Hoe zij de schamele beetjes eten met ons deelden ten koste van zichzelf.

Hun felheid waarmee zij ons tegen de Jap probeerden te beschermen.

Ik denk aan het baby-broertje dat te weinig voeding kreeg en stierf.....

Ik denk..... aan de vriend die na een vluchtpoging werd doodgemarteld.

Op de erebegrafplaatsen, in het verre Azië, staan hun namen gebéiteld. Bewaard voor de toekomst. Hun verhaal staat gegrift in onze ziel. Het is ook ons verhaal.

In het gezamenlijk herdenken, en in de verhalen die wij hiér kunnen uitwisselen, herkennen wij elkaar. Verhalen die ons troost kunnen brengen. Onze eigen beelden kunnen hierdoor een andere dimensie krijgen.

Ondánks de vele ontberingen, die wij ruim 3enhalf jaar hebben moeten doorstaan, maar ook hebben wéérstaan, kunnen en mogen wij vandaag herdenken. Dát te zien en te ervaren, geeft ons kracht.

De meesten onder ons zijn de jongeren en jongsten uit die oorlog. Wij zijn de laatsten die het nog kunnen navertellen.

Maar.....

Hoe zit het met ónze herinneringen?

Ik herinner mij.....

Honger. Wachten. Verlangen..... Mijn moeder. Haar sterfbed.

Woordloos zaten wij om haar heen.....

Een half uur later werd eindelijk ook in ons kamp de vlag gehesen. Het was 23 augustus 1945. Voor ons geen bevrijdingsfeest.

Ik herinner mij.....

De plek waar eens mijn moeder begraven werd; tussen de rubberbomen; in de grond waar water stond..... De grote mensen stonden bij elkaar..... Ongezien stonden wij daar..... Troost kon ons niet gegeven worden.....

Nú staan er huisjes en is het iemands bananentuin. Die plek, zó gegrift in mijn ziel en gebrand op mijn netvlies, dat ik het feilloos terugvond. Na 61 jaar.

De grotere jongens hebben hun eigen verhaal: de Japanner besloot hen op hun 10de volwassen te verklaren. Weg van moeder, werden zij naar de mannen- of jongenskampen getransporteerd. Tegenover hun moeder hielden zij zich stoer. Zie maar te overleven, want het was helemaal de vraag of vader in dat kamp zat of dat een oudere man enige bescherming geven kon. Overleven werd een eenzame, uitputtende strijd.

De oudere meisjes. Zij hebben het zware werk verricht dat de Japanner hen opdroeg. Daarnaast probeerden zij voor ons, kleineren te zorgen. Hun taken waren die van een volwassene. Te zwaar voor hun jonge lijven.

Ik denk aan mijn oudste zusje dat met haar 9 jaar voor ons moest zorgen, omdat mijn moeder steeds vaker in de ziekenbarak lag.

Ook was er voortdurend de dreiging van het bevel dat de meisjes tussen de 15 en 21 zich op de appèlplaats moesten verzamelen. Want hen werd werk geboden, met goede verdiensten, buiten het kamp en onder bescherming van Nippon.....

De felheid waarmee hun moeders in opstand kwamen tegen de Jap. Met gevaar voor eigen leven of mishandeling vochten zij als leeuwen voor hun dochters.

Lang niet overal heeft dit mogen baten.....

De Japanner was niet alleen wreed tegenover ons, geïnterneerden. Ook buiten de kampen werden de mensen opgejaagd, vervolgd, gemarteld of gedood. Velen stierven de hongersdood.

De meisjes liepen ook dáár gevaar.

Een vrouw, toen een meisje van 14 jaar, vertelde hoe zij zich op steeds verschillende plaatsen moest schuilhouden. Op onverwachte momenten stonden de Japanners voor de deur op zoek naar haar. Haar vader kon haar niet beschermen; hij was eerder opgepakt en spoorloos verdwenen.

Zij vertelde mij..... hoe zij met haar moeder probeerde te overleven. Dat zij met haar dorpsgenoten gedwongen werd aanwezig te zijn bij de marteling van een Chinees. Zij moesten daarbij zelf om beurten de stok hanteren om het slachtoffer te slaan, tot hij uiteindelijk bezweek. Weigeren betekende het zelfde lot ondergaan.

Ook werden duizenden jonge Indonesische arbeiders geronseld. Zij waren in de ogen van de Japanners niets waard. Zij lieten hen slavenarbeid doen. Zij werden te werk gesteld aan de spoorlijnen, in de mijnen en in ondergrondse verdedigingswerken. Slechts weinigen overleefden.

Voor de Romusha's zijn geen erebegraafplaatsen. Een enkele gedenkplaat vertelt hun verhaal.

Vandaag, herdenken wij ook hén die deze zware beproevingen hebben doorstaan.

61 Jaar na de capitulatie van Japan, gingen enkelen onder ons terug naar ons geboorteland. Naar de plaatsen waar wij in onze kinderjaren geïnterneerd hadden gezeten.

Een kans om te toetsen wat zich vanuit onze kinderlijke waarneming heeft verankerd en voor waarheid door het leven heen is meegenomen.

Wij, toen kinderen van 0 tot 12 jaar, zetten onze voetstappen terug naar de plaatsen waar wij als kind de ontberingen van het kamp moesten ondergaan. Wij vertelden onze eigen herinneringen en ervaringen.

Voor de meesten van ons, de eerste keer dat wij die grond in vrijheid mochten belopen.....; verdrongen en sluimerende herinneringen aan plaats en tijd te kunnen ervaren; .....stil te staan ...en te voelen waar 3 en een half jaar van onze jeugd is afgenomen. Ieder voor zich zocht naar herkenningspunten; een poging tot reconstructie van wat geweest is in de restanten nú.

De kampen in Padang: het missiecomplex, de gevangenis. Daarna Bangkinang, midden in de rubberbossen. Nú een school waar kinderen van dezelfde leeftijd als wij toen, vrolijk en vrij het broodnodige onderwijs krijgen dat ons toen werd onthouden. Ons kinderperspectief toetsten wij aan de maten van nu. Wat eens in onze kinderogen zo groot en ruim leek, bleek klein en krap. Zaten wij daar met 2400 vrouwen en kinderen?? De resten van de fundamenteën hielpen ons om zó het fundament van ons eigen leven alsnog in de juiste verhoudingen in kaart te brengen.

In een flesje werd geboortegrond, het kamp, meegenomen. Niet in vrijheid geboren.

De dochter kon haar brief aan haar vader voorlezen op de plek waar de "Van Waerwijck" in Straat Malakka getorpedeerd werd en haar bloemen voor hem in zee verstrooien.

Zij heeft haar vader niet gekend. Slechts een foto.

De zoon bezocht de gevangenis waar zijn vader door de Kempetai werd gemarteld en uiteindelijk bezweek.

Met zo'n beeltenis moest hij opgroeien.

Hij vond enige troost in de aanschouwing van vaders laatste, wat ruimere, cel.....

Het mannenkamp, een rubberfabriek, waar de zoon bij zijn vader in t kamp kwam. Tien jaar was hij. Hij liet ons zien hoe hij via het riool en de kali zijn leven op het spel zette door buiten het kamp te gaan smokkelen .Hoe hij op zijn hurken zittend, wachtte onder het raam van het wachthuisje tot de Jappen hun afgegeten kluiven naar buiten gooiden om ze op te vangen en de resten met vader te delen.

Deze ervaringen hebben zijn leven loodzwaar belast.

Wij waren kind. Bij onze moeders in het kamp. Veel van onze ouders spraken niet met ons over wat wij met elkaar, of in afzondering, hadden doorgemaakt. Zij konden het niet, het was té pijnlijk. Wilden ons sparen. Hoopten dat wij zouden vergeten. Wij waren immers nog zo jong.

Echter, wij kinderen vóelden, dus wísten feilloos dat het te pijnlijk was voor onze ouders het verdriet met elkaar te delen. Zich te realiseren dat zij ons niet hadden kunnen beschermen.

Wij spaarden hen door niet te vragen.

Zo ontstond een wederzijdse stille overeenkomst tot zwijgen.

Onze ouders die niet over hun oorlog, hun ervaringen met ons, kinderen, wilden of konden praten, maakten het voor ons wel heel erg moeilijk ons vrij te voelen een eigen toekomst te kiezen of een toekomstbeeld te vormen.

Wij, mijn zusjes en ik ervoeren de machteloosheid, de verbittering van onze vader over wat hèn was overkomen, de breuk in zijn bestaan. Dit ongezegde verdriet, zijn verlies van vertrouwen in de toekomst, maakte ons als kind machteloos. Machteloos probeerden wij zijn leven goed te maken.....

Steun voor ónze toekomst kon hij niet geven.....

Kinderen, ... allemaal hebben wij weet van die oorlog.

Dat valt niet te ontkennen. Hoe anders, willen wij de oorlogskinderen van nú erkennen??

Onze persoonlijke geschiedenis is tegelijkertijd een familiegeschiedenis. Gebeurtenissen en ervaringen uit het verleden treffen ons niet alleen persoonlijk maar ook als gezin, als familie, zelfs als volk. Geschiedenis die dóór de generaties heen een rol blijft spelen.

Wát geven wij door? Wat wíllen wij doorgeven?

Dan denk ik aan de kracht van onze ouders. Hoe zij zich hebben verweerd, ondanks de machteloosheid ten opzichte van de bezetter.

Ook na de capitulatie. Bersiap.

Berooid naar Nederland. Opnieuw beginnen, na alles verloren te hebben. Hoe krachtig hebben zij zich hersteld, zo goed en zo kwaad als dat ging. Zich geruisloos een plaats verworven in de maatschappij. Vaak beneden hun voormalige functie en opleiding.

Geen erkenning. Erkenning, zo hard nodig voor de verwerking.

Tot op vandaag blijkbaar zo moeilijk te geven.

Overdenkend wat mijn geschiedenis mij gebracht heeft, zie ik mijn moeder, mijn vader. Met hun laatste krachten hebben zij gepoogd voor ons te blijven leven. Mijn moeder, wachtend op mijn vader tot hij aan haar sterfbed verscheen. Zó was zij ervan verzekerd dat haar drie jonge kinderen in veilige handen zouden zijn. Pas tóen kon zij doodgaan.....

Dankbaar ben ik voor die kracht die onze ouders hebben laten zien.

Hoe zwaar de herinnering nog ervaren wordt, hun moed en kracht schuilt ook in ons, hier aanwezig of thuis bij de tv.

Ik heb met vallen en opstaan kunnen steunen op die kracht.

Wij kunnen troost putten uit die kracht en onze eigen kracht herkennen als ons erfgoed. Dit erfgoed delen met onze kinderen en kleinkinderen.

Wij zijn de overlevenden. Zij hebben onze vrijheid bevochten. Wij hebben in vrede en vrijheid onze kinderen kunnen opvoeden.

Onze kinderen en kleinkinderen die ons vandaag vergezellen, kunnen daardoor in vrijheid óns verhaal horen. Wat ons allen is overkomen, daarvoor willen wij hèn behoeden.

Zij zijn veel minder belast met het onuitgesproken verbond van zwijgen. Zij kunnen onze pijn niet vóelen, wél begrijpen. Daarom willen zij wéten. Mógen zij weten. Onze geschiedenis is immers hún familiegeschiedenis en vormt de basis voor wie zij zijn!

Door mèt elkaar te herdenken kunnen wij samen overdenken hoe kostbaar vrijheid is. Stilstaan bij wat oorlog betekent. Samen in gedachten teruggaan naar dáár, naar tóen. Zó plaatsen wij onze dierbaren in onze vaderlandse èn familiegeschiedenis. Voor de toekomst is het van belang onze eigen geschiedenis onder ogen durven zien. De moed het ónutsprekelijke van zoveel wreedheden dúrven uitspreken en de moed het dúrven aanhoren van zoveel pijn.

Ons Indisch Monument is onze stílle getuige.
De uitspraak: Moeten we nog altijd herdenken? Laat het verleden rusten, is een boodschap van het niet willen weten. Opnieuw het zwijgen opleggen en een deel van iemands leven ontkennen.
In hoor- en wederhoor, in dialoog, wordt pijn verwerkt en helen wonden.
Herdenken, nu en in de toekomst, nodigt uit tot díe dialoog.
Een terugreis voor de toekomst.